

Övning: Vijay och hans familj

Mål: Att öka förståelsen för hur naturkatastrofer påverkar de grupper av människor som har minst resurser och för hur sociala, ekonomiska och miljömässiga konsekvenser hänger ihop. Att reflektera över åtgärder för att främja en hållbar utveckling.

Användningsområde: Övningen kan användas för studier om globala frågor, utvecklingsfrågor, mänskliga rättigheter och hållbar utveckling. Den kan också användas för att träna analys och reflektion. Den första delen av övningen handlar om naturkatastrofers konsekvenser. Den andra delen handlar om åtgärder för hållbar utveckling.

Material: Bakgrundsfakta, fallbeskrivning, lappar med konsekvenser (på separata sidor sist i denna pdf), blädderblockspapper och pennor.

Metod: Klassen delas in i grupper som får ta del av bakgrundsfakta om Bangladesh och en fiktiv fallbeskrivning om Vijay och hans familj som drabbas av översvämningar. Därefter ska grupperna definiera tänkbara konsekvenser av översvämningen samt visa hur de hänger ihop.

Steg 1:

Idéstorm i gruppen: Be eleverna att lyfta fram konsekvenser som översvämningen kan få för Vijay och hans familj och andra familjer i området.

Det är viktigt att alla idéer som kommer fram skrivs ner. Ingen idé ska i detta skede värderas som exempelvis realistisk eller orealistisk. Låt gärna varje grupp ha ett gemensamt blädderblockspapper eller A3-papper och varje elev ha var sin penna (gärna olika färger).

Steg 2:

Eleverna får, som komplement till idéstormen, lappar med konsekvenser. Gruppens uppgift är att:

- Kortfattat redogöra för innebörden i de olika konsekvenserna.
- Utifrån situationen som beskrivs i fallbeskrivningen göra en konsekvenskedja. Lapparna med konsekvenser ska placeras på ett stort papper där det framgår hur konsekvenserna hör ihop. Pilar ska dras mellan konsekvenserna. Konsekvenskedjorna hängs sedan upp på väggen.

Steg 3:

Grupperna får ta del av varandras konsekvenskedjor och övningen följs upp med samtalsfrågor. Förslag på frågor:

- Vilka är de sociala konsekvenserna för Vijay och hans familj?
- Vilka är de ekonomiska konsekvenserna för Vijay och hans familj?
- Vilka är de miljömässiga konsekvenserna?
- Hur hänger sociala, ekonomiska och miljömässiga konsekvenser ihop?
- Vilka av Vijays och hans familjs rättigheter har kränkts som en konsekvens av översvämningarna? Drabbas pojkar och flickor på olika sätt?

- Vad menas med hållbar utveckling?
- Vilka är de tänkbara konsekvenserna för Bangladesh och för resten av världen?
- Fundera över varför fattiga människor och samhällen är särskilt utsatta för översvämningar, torka och andra effekter av klimatförändringen.
- Varför drabbas, vid översvämningar, ett fattigt land som Bangladesh värre än ett rikt land som Nederländerna (som också riskerar att drabbas av kraftiga översvämningar)?
- Påverkas barn och unga i Bangladesh och Nederländerna olika i samband med översvämningar?
- Hur kan man arbeta förebyggande för att förhindra översvämningar eller minska konsekvenserna av dem? Vilken roll kan barn och unga ha i ett sådant arbete?

Gå vidare: Låt grupperna reflektera över olika åtgärder som kan främja hållbar utveckling med särskilt fokus på åtgärder som kan stärka respekten för barns rättigheter. Detta görs genom att eleverna agerar som rådgivare åt lokala politiker i Vijays by.

Material: Fallbeskrivning (fortsättning från del 1), åtgärdslista (fallbeskrivning och åtgärdslista hittar du sist i denna pdf), blädderblock och pennor.

Metod: Gruppen består av unga tjejer och killar från Vijays by som har i uppgift att ge råd till de lokala politikerna som med hjälp av ekonomiskt stöd från en barnrättsorganisation ska ta fram en utvecklingsplan. Barnrättsorganisationen vill själv inte utföra arbetet utan anser att de med lokal kännedom ska ta fram planen. De kräver att politikerna tar fram den i samråd med barn och unga.

Barnrättsorganisationen menar att:

- barn har rätt till liv, överlevnad och utveckling¹
- barn har rätt att påverka och delta i beslut som rör dem²
- beslutsfattare alltid ska tänka på vad som är bäst för barnet³
- barn ofta har kunskaper om sin närmiljö som är ovärderliga i lokalt utvecklingsarbete (barn leker till exempel vid flodbänkar, i övergivna hus och i isolerade områden)

Steg 1:

Introducera gruppens uppgift och låt dem ta del av fortsättningen av fallbeskrivningen om Vijay och hans by.

Steg 2:

Gruppen gör en kortfattad analys av läget. Hur ser situationen ut? Vad har orsakat situationen? Använd gruppens konsekvenskedja från tidigare uppgift.

1 I enlighet med artikel 6 i Barnkonventionen
2 I enlighet med artikel 12 i Barnkonventionen
3 I enlighet med artikel 3 i Barnkonventionen

Steg 3:

Den gemensamma analysen är grunden för det fortsatta arbetet som går ut på att ta fram åtgärder som främjar hållbar utveckling med särskilt fokus på hur respekten för barns rättigheter kan stärkas.

Budgeten är begränsad vilket innebär att endast åtta åtgärder kan genomföras. Ta hjälp av åtgärdslistan.

Steg 4:

Gruppens förslag till åtgärder redovisas för de lokala beslutsfattarna och för byns invånare. Varje grupp redovisar sin åtgärdsplan på blädderblock som sätts upp i klassrummet.

Steg 5:

Efter redovisningen kan förslagsvis följande frågor diskuteras:

- Vilka åtgärder valdes? Varför valdes just dessa åtgärder?
- Hur planerade ni för att barnets bästa skulle komma i främsta rummet?
- Hur kom gruppen fram till sina beslut? Var det svårt eller lätt att enas om lämpliga åtgärder?
- Vad menas med fattigdomsbekämpning?
- Vad menas med klimatanpassning?
- Hur kan man arbeta förebyggande för att förhindra översvämningar eller minska konsekvenserna av dem? Vilken roll kan barn och unga ha i ett sådant arbete?

Bakgrundsfakta Bangladesh

Bangladesh är ett av världens mest tätbefolkade och fattigaste länder med drygt 150 miljoner invånare. Omkring 40 procent av befolkningen är under 15 år. Den ekonomiska tillväxten har den senaste tiden varit god vilket har lett till att levnadsvillkoren har förbättrats för många människor, särskilt i städerna. En skakig världsekonomi hotar dock de ekonomiska framstegen.

Ungefär hälften av befolkningen lever i fattigdom och 30 miljoner människor bedöms leva i extrem fattigdom. En stor del av befolkningen har svårt att få grundläggande rättigheter som rätten till bostad, mat, rent vatten, sjukvård och utbildning tillgodosedda. Kvinnor, barn, personer med funktionshinder, religiösa och etniska minoriteter samt urbefolkningen är extra hårt utsatta. Cirka 30 procent av befolkningen är undernärd, och bland barn under fem år är andelen 48 procent. Miljoner barn lider av olika bristsjukdomar och cirka 400 000 barn är hemlösa.

Sedan 1991 är det skolplikt för barn i åldrarna 6-10 år men resurser saknas för att förverkliga beslutet fullt ut. Cirka 90 procent av alla barn skrivs in i skolan men bara cirka 65 procent avslutar grundskolan. Lika många flickor som pojkar börjar skolan men andelen flickor minskar ju äldre barnen blir. Andelen flickor som har påbörjat grundskolan och som förvärvsarbetar har dock ökat den senaste tiden. Uppskattningsvis är det cirka 20 procent av pojkarna och cirka fem procent av flickorna som lönearbetar. Någon generell lag som förbjuder barnarbete finns inte i Bangladesh men förbud finns inom vissa sektorer. Tillämpningen av dessa förbud är dock bristfällig.

År 2004 drabbades Bangladesh av en översvämning som fick omfattande konsekvenser för den enskilda människan och för samhället i stort. Flera miljoner människor berördes på olika sätt.

(Källa: Regeringens officiella webbplats för mänskliga rättigheter, Rapport om Mänskliga rättigheter i Bangladesh 2007, www.manskligarattigheter.gov.se)

Fallbeskrivning – Vijay (del 1)

Vijay Patel, 10 år gammal, bor med sina två systrar, mamma och pappa i en by på landsbygden i Bangladesh. Familjen har sedan generationer tillbaka försörjt sig på familjens småskaliga jordbruk. Båda föräldrarna arbetar med jordbruket och deras huvudsakliga gröda är ris som de använder för eget bruk samt säljer på marknader i den närmaste staden. Familjen äger ingen bil utan transporterar riset med cykel.

Vijay och hans äldre syster går i skolan i byn. Deras yngre syster är än så länge för liten för att gå i skolan. Familjen planerar för att deras yngsta dotter ska börja skolan nästa år. Det är gratis att gå i skolan men skoluniform och skolböcker måste betalas av familjen.

Familjen äter sig mätt varje dag tack var sin egen risodling och inkomster från försäljning på marknader. De lever på cirka 2 dollar om dagen. Familjen har inga sparade pengar och inte heller några försäkringar. De bor i ett lerhus med två rum – ett kök och ett sovrum.

En dag drabbas byn av den värsta översvämningen på 50 år. I Vijays by blir flera barn föräldralösa. Familjen Patels odlingar svämmas över och stora delar av skörden går förlorad. Även barnens skola drabbas av översvämningarna så pass allvarligt att huset rasar.

Fallbeskrivning – Vijay (del 2)

I Vijays by är fattigdomen redan utbredd och de flesta i området försörjer sig på jordbruk och har små marginaler. Översvämningarna förstörde stora delar av jordbruket vilket har minskat många människors möjlighet till försörjning. Bristen på försörjningsmöjligheter har tvingat många i området att flytta, ofta till slumområden i Dhaka. De allra flesta har dock stannat kvar i området och hoppas på nya försörjningsmöjligheter och stöd från de lokala myndigheterna.

Översvämningarna har lett till ökad ohälsa på grund av sämre tillgång till rent vatten och sanitet vilket har orsakat ökad undernäring, diarréer och flera fall av kolera.

Eftersom många familjers inkomster har minskat tvingas barnen, istället för att gå i skolan i en närliggande by, till barnarbete i närmaste stad. Arbetet är ofta riskfyllt.

Efter en tid har många familjer kunnat återuppta delar av jordbruket men det är svårt att ta sig till staden för att sälja sin skörd då många vägar blivit förstörda av översvämningen.

De lokala myndigheterna har precis som de flesta familjer i området små marginaler och saknar resurser för det utvecklingsarbete som behövs för att samhällets invånare ska få sina mänskliga rättigheter tillgodosedda. Korruption och maktmissbruk är vanligt förekommande. Organisationen Transparency International har under flera år klassificerat Bangladesh som ett av världens mest korrupta länder. Rapporter från FN visar att barns status är låg och möjligheten att få sina rättigheter tillgodosedda är små. Flickor är värst drabbade. Barnrättsorganisationer har uppmärksammat katastrofområdet och stöder de lokala myndigheterna med finansiella medel.

Konsekvenser

Varje elevgrupp ska ha tillgång till 16 konsekvenslappar.

HUNGER	BARNARBETE
ANALFABETISM	EROSION
HEMLÖSHET	BRIST PÅ RENT VATTEN
MIGRATION	JORDSKRED
MINSKAD JÄMSTÄLLDHET	SJUKDOMAR
UTARMAD MARK	UTEBLIVEN SKOLGÅNG
ÖVERUTNYTTJANDE AV JORDEN	MINSKAD INKOMST
MINSKAD TILLGÅNG PÅ EL	MINSKAD SKÖRD

Förslag på åtgärder

Varje elevgrupp ska ha tillgång till åtgärdsförslagen.

Klimatanpassning och fattigdomsbekämpning

- **Förbättra infrastrukturen**
Exempelvis genom att bygga vallar som skyddar mot höjda vattennivåer, bygga kanaler, förbättra system för vatten och sanitet, stärka system som varnar för väderomslag och bygga vägar.
- **Förändrade jordbruksmetoder**
Exempelvis genom att satsa på grödor som tål väderomslag och effektiva bevattningssystem.
- **Stärka det civila samhället**
Exempelvis genom ökat informationsutbyte mellan myndigheter och organisationer.
- **Minska sårbarheten och öka den lokala kapaciteten**
Exempelvis genom att ta vara på och stärka kunskapen om anpassningsåtgärder, att unga analyserar risker och sårbarheten i sitt samhälle, sprida kunskap om naturkatastrofer och hur man agerar för att skydda sig samt öka simkunnigheten.
- **Öka medvetenheten**
Exempelvis genom nyhetsbrev, utbildning om miljöfrågor, att barn och unga med hjälp av teater, radio och sång driver kampanjer om klimatförändringen, att utbilda ungdomar som kan utbilda andra ungdomar och införa mål om klimat- och anpassningsarbete i skolplanen.
- **Öka den sociala tryggheten**
Exempelvis genom att satsa på ekonomiska skyddsnät som försäkringssystem, tillgång till kostnadsfri grundskoleutbildning för alla pojkar och flickor, utveckling av hälso- och sjukvård och lagstiftning mot barnarbete.

Katastrofinsatser

- **Skydd av barn** (särskilt barn som har förlorat eller separerats från sina föräldrar)
Exempelvis genom tillgång till utbildning efter katastrofer, tillgång till barnsäkra platser, samt psykosociala insatser för barn och vuxna.
- **Tillgång till rent vatten och sanitetssystem**
- **Tillgång till hälso- och sjukvård**
Exempelvis genom vaccin mot kolera, myggnät, tillgång till sjukvårdspersonal och utdelning av mat och mediciner.
- **Utdelning av skolmaterial och leksaker**
- **Utdelning av kläder**
- **Tillgång till temporärt boende**

forts. Förslag på åtgärder

Åtgärder för att minska koldioxidutsläpp

- Omställning från fossila bränslen till förnyelsebar energi
- Energieffektiviseringar
- Hållbar konsumtion
- Hållbar produktion
- Återanvändning av resurser